

Застосування нецінових критеріїв оцінки до публічних закупівель в Україні: роль і місце судово-економічної експертизи

Володимир Лежнін*

* Аспірант ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6376-1711>, e-mail: Lezhnin.Volodymyr@nncise.org.ua

DOI: 10.32353/khrife.2.2026.14 УДК 343.98:342.9

Надійшло 26.12.2025 / Рецензовано 15.01.2026 / Прийнято до друку 24.06.2026 /
Доступно онлайн 30.06.2026

Статтю присвячено адміністративно-правовим аспектам зниження корупційних ризиків під час застосування замовниками нецінових критеріїв у публічних закупівлях. Мета статті — узагальнити теоретичні положення щодо ролі й місця судової економічної експертизи як способу зниження корупційних ризиків у разі користування замовником неціновими критеріями в публічних закупівлях, сформулювати практичні пропозиції щодо реформування законодавства в цій сфері. Для досягнення мети застосовано систему загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: діалектичний, правове моделювання, статистичний аналіз, порівняння, лінгвістичний, формально-юридичний, економіко-правовий та ін. Проаналізовано статистичні дані та судову практику із цього питання. Проведено порівняльний аналіз законодавства Великої Британії, Європейського Союзу й України. Запропоновано конкретизувати механізми застосування нецінових критеріїв (зокрема, за допомогою зобов'язання замовника проводити розрахунки питомої ваги нецінових критеріїв якості та з вимірюваним економічним впливом). Надано науково-правову оцінку ролі й місця судової економічної експертизи під час дослідження застосування замовниками нецінових критеріїв у публічних закупівлях. Сформульовано пропозиції щодо внесення змін до законопроекту про публічні закупівлі.

Ключові слова: публічні закупівлі; горизонтальні цілі; нецінові критерії; судова економічна експертиза; корупційні ризики; приведена ціна.

Постановка наукової проблеми

Європейська інтеграція України неможлива без імплементації найкращих практик, зокрема, відмови від винятково цінового критерію оцінки¹ на користь якості. Формальне запозичення іноземних норм права без урахування контексту воєнного стану й доволі нетривалого періоду (порівняно з країнами ЄС) існування цього правового інституту може призвести до збільшення корупційних ризиків у цій сфері.

Хоча в Україні й передбачено нецінові критерії оцінки пропозицій учасників, проте останніми роками частка таких закупівель не перевищує 0,03 % від загальної кількості торгів. Оскільки формальна наявність відповідних законодавчих норм без розроблення дієвого механізму обґрунтування, застосування, моніторингу та перевірки закупівель з неціновими критеріями робить такий спосіб ілюзорним.

Недостатнє й суперечливе правове регулювання, розбіжність між роз'ясненнями Мінекономіки, практикою Антимонопольного комітету України та правовими позиціями судів призводить до виникнення корупційних ризиків у цій сфері. Іноді цілком законні й обґрунтовані умови тендерної документації замовника скасовують через надумані підстави. В іншому разі нецінові

критерії стають для недобросовісних замовників способом обмежити конкуренцію на користь певного учасника.

У цій статті досліджено питання адміністративно-правових аспектів застосування нецінових критеріїв у публічних закупівлях, останні рекомендації Європейської Комісії, досвід Європейського Союзу, «феномен Хорватії» (майже 100 % закупівель з неціновими критеріями), напрями реформування українського закупівельного законодавства в цій сфері, практику суду й Антимонопольного комітету України, статистичну інформацію, особливості судово-економічної експертизи під час визначення збитків у публічних закупівлях з неціновими критеріями, а також перспективні напрями розвитку судово-експертної науки в цій сфері.

Отже, постає потреба в комплексному дослідженні підстави та документального обґрунтування застосування нецінових критеріїв у публічних закупівлях у взаємозв'язку із судово-економічною експертизою.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Проблему публічних закупівель як предмета судово-економічної експертизи порушували у своїх працях В. Хомутенко зі співавторами², О. Аніщенко

1 За правилами української мови іменник «оцінка» доцільно застосовувати тільки на означення результату процесу, позначення якості знань і поведінки учнів або думки, міркування про якість, характер когось (чогось), а прикметник «оціночний» є калькою з російської. В українській мові слід послуговуватися дієсловом «оцінювати» («оцінити») і прикметником «оцінний» відповідно. Натомість чинні нормативно-правові акти, на жаль, до сьогодні оперують помилковими словоформами.— *Ред.*

2 Хомутенко В. П., Хомутенко А. В., Костін О. Ю. Проблематика проведення судово-економічних експертиз в умовах юридичної невизначеності окремих норм закупівельного законодавства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Вип. 38. С. 4—11. URL: <https://surl.l.u/zunyjp> (дата звернення: 06.12.2025).

й О. Данильченко³, В. Іванков⁴ та ін. Так само теоретичні та практичні засади горизонтальних цілей і нецінових критеріїв у публічних закупівлях досліджували В. Малолітнева⁵, Я. Король і Л. Король⁶ та ін.

Проте питання застосування нецінових критеріїв у контексті судово-економічної експертизи недостатньо вивчене, що й стало предметом цього дослідження.

Мета статті

Узагальнити теоретичні положення щодо ролі та місця судової економічної експертизи як способу зниження корупційних ризиків у разі застосування замовником нецінових критеріїв у публічних закупівлях, а також сформулювати практичні пропозиції щодо реформування законодавства в цій сфері.

Методи дослідження

Теоретичним підґрунтям є концептуальні дослідження сучасної юридичної теорії, законодавчі акти України, Великої Британії та Європейського Союзу, публічний модуль аналітики *BI Prozorro*, Єдиний державний реєстр судових рішень. Для досягнення мети застосовано загальнонаукові та спеціальні методи

дослідження: діалектичний, правове моделювання, класифікацію, статистичний аналіз, порівняння, лінгвістичний, формально-юридичний, економіко-правовий та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження

Світові тенденції розвитку інституту публічних закупівель свідчать про різноманітність завдань і видів закупівель, до яких належать, зокрема, зелені, інноваційні й соціальні закупівлі. Економічною метою публічних закупівель є не тільки заощадження коштів, а й стимулювання певних сфер господарювання та національного виробника, розв'язання екологічних або соціальних проблем тощо.

У звіті про Україну за 2025 рік Європейська Комісія слушно визначила напрям розвитку публічних закупівель, спрямований на розширення нецінових критеріїв оцінки пропозицій учасників з метою забезпечення якості предмета закупівлі⁷.

Як зазначає В. Малолітнева, інститут публічних закупівель має більшу мету, аніж придбання товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальних громад. Цей інститут є засобом реалізації додаткової мети

3 Аніщенко О. В., Данильченко О. Л. Збитки як предмет судової економічної експертизи у кримінальному провадженні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. Т. 20. № 2. С. 367–377. DOI: 10.32353/khrife.2.2019.28 (дата звернення: 06.12.2025).

4 Іванков В. М. Еволюція предмету судової економічної експертизи. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2023. Вип. 3 (92). С. 148–155. DOI: 10.32782/2520-2200/2023-3-20 (дата звернення: 06.12.2025).

5 Малолітнева В. К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель : монографія. Київ, 2020. 412 с. URL: <https://surl.luhcho> (дата звернення: 06.12.2025).

6 Король Я., Король Л. Нецінові критерії як інструмент підвищення ефективності публічних закупівель. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»* (Kraków, Poland; Sept 26, 2025). Kraków, 2025. Рр. 14–18. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3022> (дата звернення: 06.12.2025).

7 Ukraine Report 2025 / European Commission : web. 4 Nov 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en (дата звернення: 06.12.2025).

державної політики, яка не обмежена суто економічним підходом «ціна — якість», оскільки замовник вирізняється поміж інших покупців на ринку тим, що забезпечує потреби держави або територіальної громади («задовольняє загальний інтерес»). Із цього доходимо висновку, що в контексті публічних закупівель досягнення лише економічної ефективності не є єдиною метою закупівлі. Існує низка цільових орієнтирів, які перебувають поза межами концепції ефективності, зокрема, соціальний захист, екологічні аспекти, забезпечення сталого розвитку, підтримка національного виробника тощо. Зазначені цілі інституту публічних закупівель називають горизонтальними, оскільки їх реалізують паралельно з основною метою — безпосередньо закупівлею товарів, робіт і послуг для задоволення потреб замовників⁸.

Нормативним підтвердженням наявності таких цілей у нашій державі є Конституція, згідно з якою Україна є соціальною державою із соціальною спрямованістю економіки, забезпеченням екологічної безпеки й підтриманням екологічної рівноваги на її території⁹. І хоча «горизонтальні» цілі прямо не передбачено в Законі України «Про публічні закупівлі» (далі — *Закон про закупівлі*), їх застосування обумовлено Конституцією України як нормами прямої дії.

У науковій літературі за критерієм «горизонтальні цілі, які реалізуються в закупівлях», виокремлюють такі види:

- із метою захисту навколишнього середовища (зелені закупівлі);
- соціально-відповідальні;
- для розвитку інновацій;
- для захисту національних виробників, окремих територій, підтримки малих і середніх суб'єктів господарювання тощо¹⁰.

Звертаючись до іноземних практик реалізації горизонтальних цілей, варто зазначити: у ст. 67 Директиви 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи (далі — *Директива 2014/24/ЄС*) від 26 лютого 2014 року щодо здійснення державних закупівель та про визнання недійсною Директиви 2004/18/ЄС передбачено можливість застосування нецінових критеріїв (зокрема, соціальних, якісних, екологічних), пов'язаних з предметом відповідного публічного договору. До того ж критерії присудження не можуть надавати замовникові необмеженої свободи вибору, спрямованої на ефективну конкуренцію, та можуть бути достовірно перевірені¹¹.

У практиці Європейського Союзу склалися такі вимоги до нецінових критеріїв:

- пов'язаність із предметом закупівлі;
- спрямованість на обрання найбільш економічно вигідної пропозиції;
- об'єктивність;
- недискримінаційність і неупередженість щодо різних учасників;
- достатня прозорість;

8 Малолітнева В. К. Зазнач. твір. С. 26. URL: <https://surl.lu/ylhcbo> (дата звернення: 15.12.2025).

9 Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

10 Малолітнева В. К. Зазнач. твір. С. 41. URL: <https://surl.lu/ylhcbo> (дата звернення: 15.12.2025).

11 Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *Official Journal of the European Union*. 28.3.2014. Pp. 65—242. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024> (дата звернення: 06.12.2025).

- вимірюваність (проте якщо критерії оцінки та їхню вагу виміряти точно неможливо, замовник може розставити їх за пріоритетністю)¹².

Директива 2014/24/ЄС не наводить конкретної методики оцінки тендерних пропозицій із застосуванням нецінових критеріїв, тому замовники розробляють їх самостійно. Це обумовило варіативність методик, що має як позитивні, так і негативні наслідки. Так, суди країн ЄС можуть визнавати недійсною методологію оцінки нецінових критеріїв, зокрема, у разі недотримання принципу рівного ставлення та обрання пропозиції, що не є економічно найвигіднішою (англ. *Most Economically Advantageous Tender, the «MEAT»*)¹³.

Як зазначено у звіті «Нецінові критерії у публічних закупівлях. Європейський досвід і поради для України», у 2010-х роках у 99 % закупівель у Хорватії переможця вибирали лише за цінним критерієм, оскільки хорватське законодавство давало замовникові змогу обирати, які саме критерії оцінки застосовувати: винятково цінні або цінні та нецінні. Проте з 1 липня 2017 року, тобто з прийняттям нового закону про публічні закупівлі, ціна й інші витрати вже не могли залишатися єдиним критерієм оцінки. Їхня вага мала становити максимум 90 %, за належного обґрунтування, могла знижуватися навіть на менше ніж 50 % (тобто

нецінові критерії стали обов'язковими, що й обумовило проведення майже 100 % закупівель з неціновими критеріями). Водночас такий імперативний і безальтернативний метод запровадження нецінових критеріїв є сумнівним, оскільки їх застосування без аналізування ефективності закупівлі або без визначення вартісного еквівалента може не мати позитивного економічного й соціального ефекту, а призведе до обмеження конкуренції та збільшення корупційних ризиків¹⁴.

Аналізуючи досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, констатуємо, що його законодавство ставить за мету оптимальне користування публічними коштами за допомогою забезпечення балансу між результативністю, ефективністю та економічністю з урахуванням соціально-економічних і екологічних вигод. Це зроблено для запобігання неефективному використанню коштів через низьку вартість і до того ж низьку якість. Досягнення найкращого співвідношення ціни та якості завжди є пріоритетом у сфері публічних закупівель і охоплено поняттям найбільш вигідної тендерної пропозиції (англ. *Most Advantageous Tender, the «MAT»*).

Закон Великої Британії про соціальну цінність у сфері публічних послуг 2012 року також зобов'язує публічні органи Англії та Вельсу (частково) на підготовчому етапі вирішувати такі питання:

- 12 Даченко В., Русіна К. Нецінові критерії у публічних закупівлях. Європейський досвід і поради для України. *Transparency International Ukraine*. 2023. С. 7. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Netsinovi-kryteriyi-v-publichnyh-zakupivlyah.-YEvropejskyj-dosvid-i-porady-dlya-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 06.12.2025).
- 13 Heard E. Price / quality evaluations — what legal considerations are there regarding choice of model, and what does recent analysis tell us about price evaluation in particular? / Bevan Brittan : web. 19/06/2017. URL: <https://www.bevanbrittan.com/insights/articles/2017/procurement-challenges-pricequality-evaluations/> (дата звернення: 06.12.2025).
- 14 Даченко В., Русіна К. Знач. твір. С. 10. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Netsinovi-kryteriyi-v-publichnyh-zakupivlyah.-YEvropejskyj-dosvid-i-porady-dlya-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 06.12.2025).

- «Як саме передбачуваний предмет закупівлі може покращити економічний, соціальний та екологічний добробут відповідної громади?»;
- «У який спосіб, здійснюючи процедуру закупівлі, орган влади може сприяти досягненню такого покращення?»;
- «Чи слід проводити будь-які консультації щодо зазначеного?».

Відповіді на ці питання мають на меті такі цінності:

- економічну (наприклад, можливості працевлаштування або стажування / навчання, енергоефективність);
- соціальну (приміром, діяльність, що сприяє згуртованості громад);
- екологічну (до прикладу, боротьба зі змінами клімату)¹⁵.

Закон Великої Британії про публічні закупівлі 2023 року (англ. *Procurement Act 2023*) надає замовникам гнучкість у включенні соціальних та екологічних критеріїв до закупівель. До того ж замовники повинні:

- забезпечити, щоб будь-які критерії оцінки, які вони застосовують, стосувалися предмета договору, та були пропорційним засобом оцінювання тендерних пропозицій з урахуванням характеру, складності й вартості договору (розділ 23(2)(a) і (d)). Наприклад, якщо договір про закупівлю передбачає високі витрати на оплату праці, обґрунтованим буде застосування критеріїв щодо пер-

соналу, який працює над його виконанням;

- забезпечити рівне ставлення до постачальників (розділ 12(2) і 12(3));
- не допускати дискримінації постачальників із держав, що є сторонами торговельних договорів, тобто постачальників, які користуються перевагами будь-яких угод про вільну торгівлю, укладених Сполученим Королівством (розділ 90)¹⁶.

Іноземний досвід застосування нецінових критеріїв у публічних закупівлях свідчить про значне поширення таких практик з метою підвищення якості предмета закупівлі, а також виконання соціальних зобов'язань замовників.

В Україні одним з механізмів реалізації горизонтальних цілей є застосування нецінових критеріїв оцінки тендерної пропозиції за допомогою розрахунку приведеної ціни. Варто зауважити, що українське закупівельне законодавство не містить терміна «нецінові» критерії, натомість має поняття «інші критерії оцінки».

У судовій практиці склалося, що ефективність закупівель полягає в повному забезпеченні суспільних потреб у раціональному користуванні публічними коштами. Реалізація принципу ефективності знаходить відображення в можливості оголошення закупівлі, у якій братимуть до уваги не тільки ціну пропозиції, а й інші чинники (зокрема, якість товару, гарантійний період, технічне обслуговування, умови виконання

15 PPN 002 Guide to using the social value model (HTML) : guidance / GOV.UK : web. 5 March 2025. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ppn-002-taking-account-of-social-value-in-the-award-of-contracts/ppn-002-guide-to-using-the-social-value-model-html> (дата звернення: 06.12.2025).

16 Procurement Act 2023 / Legislation.gov.uk : web. 26.10.2023. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/54/contents/enacted> (дата звернення: 06.12.2025).

договірних зобов'язань тощо)¹⁷: тобто нецінові критерії інституту публічних закупівель виконують дві функції — забезпечення ефективності закупівель і реалізацію горизонтальних цілей.

Законодавець передбачив, що оцінку тендерних пропозицій учасників у процедурі відкритих торгів або відкритих торгів з особливостями (на період воєнного стану)¹⁸ можна здійснювати не тільки за найнижчою ціною, а й за вартістю життєвого циклу або сукупністю цінового й інших нецінових критеріїв. До останніх, зокрема, належать: захист довкілля, гарантійний строк, інновації, навчання персоналу, умови платежу, соціальний захист тощо. Водночас такі нецінові критерії мають бути пов'язані з предметом закупівлі, прямо зазначені в тендерній документації і їх питома вага порівняно з ціною не може перевищувати 30 % (окрім конкурентного діалогу, який не застосовують під час воєнного стану; ст. 29 Закону про закупівлі)¹⁹. До того ж Мінекономіки наголошує, що перелік таких нецінових критеріїв не є вичерпним²⁰.

Окрім того, з 19 квітня 2020 року законодавець виключив норму, за якою для застосування нецінових критеріїв потрібна сукупність двох передумов: складний або спеціалізований характер предмета закупівлі й відсутність постійного ринку аналогічних послуг²¹. Такі зміни розширили перелік закупівель, у яких можна застосовувати нецінові критерії.

Нецінові критерії можна класифікувати так:

- мають додатковий економічний ефект для замовника (які теоретично можна розрахувати й перевірити);
- не пов'язані з економічним ефектом (соціальні, екологічні, інноваційні та інші характеристики, які не мають прямого впливу на продуктивність, економічність і довговічність предмета закупівлі)²².

У проєкті «Примірної методики застосування нецінових критеріїв оцінки», розробленої Мінекономіки, за способом визначення впливу й обрахунку

17 Рішення Київ. окруж. адмінсуду від 20.08.2023 р. № 320/28584/23. Провадж. П/320/28584/23 / ЄДРСР: вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112919233> (дата звернення: 06.12.2025).

18 Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : затв. постанов. КМУ від 12.10.2022 р. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

19 Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

20 Щодо критеріїв оцінки тендерних пропозицій : лист Мінекономіки України від 02.04.2021 р. № 3304-04/20327-06. URL: <https://me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InforezKnowledgeDb&lang=uk-UA&fNum=3304-04%2F20327-06> (дата звернення: 06.12.2025).

21 Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель : Закон України від 19.09.2019 р. № 114-IX (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-IX#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

22 Даценко В., Русіна К. Знач. твір. С. 14. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Netsinovi-kryteriyi-v-publichnyh-zakupivlyah.-YEvropejskyj-dosvid-i-porady-dlya-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 06.12.2025).

питомої ваги нецінові критерії згруповано в такий спосіб:

- критерії з вимірюваним економічним впливом, які безпосередньо впливають на вартість задоволення потреби замовника (умови оплати або поставки, енерговитрати товару, продуктивність обладнання, вартість додаткового сервісу або вартість навчання персоналу замовника тощо);
- критерії якості, пов'язані з якістю забезпечення потреби замовника (технічні характеристики (специфікації), додаткова комплектація або функційні можливості, надійність (безвідмовність) роботи або додаткові гарантійні зобов'язання постачальника тощо за умови, що такі характеристики мають істотний вплив на забезпечення потреби);
- соціальні критерії та інші критерії, не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника (соціальна інклюзивність, екологічність, інноваційність, соціальний вплив, наявність в учасника спеціалізованого обладнання, працівників відповідної кваліфікації, спеціального досвіду та ін.)²³.

Аналізуючи тенденції розвитку українського закупівельного законодавства, варто відзначити законопроект про публічні закупівлі від 23.08.2024 р. № 11520 (далі — *законопроект*).

Згідно з п. 3 ч. 3 ст. 32 законопроекту, критеріями оцінки є, зокрема, ціна разом з іншими критеріями оцінки, які

мають бути пов'язані з предметом закупівлі²⁴ (тобто вилучено приклади нецінових критеріїв, щоб усунути суперечки про їх вичерпний характер).

Як слушно зазначив Комітет Верховної Ради України з питань антикорупційної політики, законопроект містить корупціогенні чинники. Зокрема, на відміну від положень чинного Закону про закупівлі, законопроект не містить умови про мінімальну питому вагу ціни не менше 70 %, що дасть змогу нівелювати ціну товару та створити штучні переваги у вигляді нецінових критеріїв для окремих учасників закупівлі²⁵.

Директива 2014/24/ЄС не обмежує вагу нецінових критеріїв 30 %, як це передбачає чинне українське закупівельне законодавство, водночас акцентуючи увагу саме на ефективності закупівлі й вимогах до нецінових критеріїв.

Зважаючи на українські реалії, відсутність такого запобіжника може призвести до обмеження конкуренції.

Якщо аналізувати механізм застосування нецінових критеріїв, то Закон про закупівлі передбачає автоматичний розрахунок приведеної ціни через електронну систему закупівель (далі — *система Prozorro*) за пропозиціями учасників. Переможця торгів визначають саме за найнижчою приведеною ціною.

«Приведена ціна — це грошова сума, зазначена учасником у тендерній пропозиції / пропозиції та перерахована за математичною формулою з урахуванням показників інших критеріїв оцінки, визначених замовником у тендерній документації / оголошенні про проведення спрощеної за-

23 Примірна методика застосування нецінових критеріїв оцінки / Docs.google.com : web. 33 с. URL: <https://docs.google.com/document/d/1u3VQxRMrFRYUBSwCgwLTjh8pUTU14q5Lppo1i1QeY07Y/edit?tab=t.0> (дата звернення: 06.12.2025).

24 Проект Закону про публічні закупівлі від 23.08.2024 р. № 11520. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/CardByRn?regNum=11520&conv=9> (дата звернення: 06.12.2025).

25 Там само.

купівлі» (п. 23 ч. 1 ст. 1 Закону про закупівлі)²⁶.

Як визначає Мінекономіки, приведену ціну система електронних закупівель розраховує автоматично за формулою:

$$PP = P / (1 + (F1 + F2 + \dots F_n) / PV),$$

де:

PP — приведена ціна;

P — ціна;

F1 ... F_n — питома вага інших критеріїв оцінки, запропонованих учасником;

PV — питома вага критерію «ціна»²⁷.

Хоча торги ведуть щодо найнижчої приведеної ціни, проте в договорі про закупівлю зазначають не приведену ціну, а запропоновану учасником ціну предмета закупівлі (тобто приведена ціна є проміжною грошовою сумою, яка скорегована на нецінові критерії та за якою визначають переможця торгів).

Приклад алгоритму застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій наведено на рис. 1.

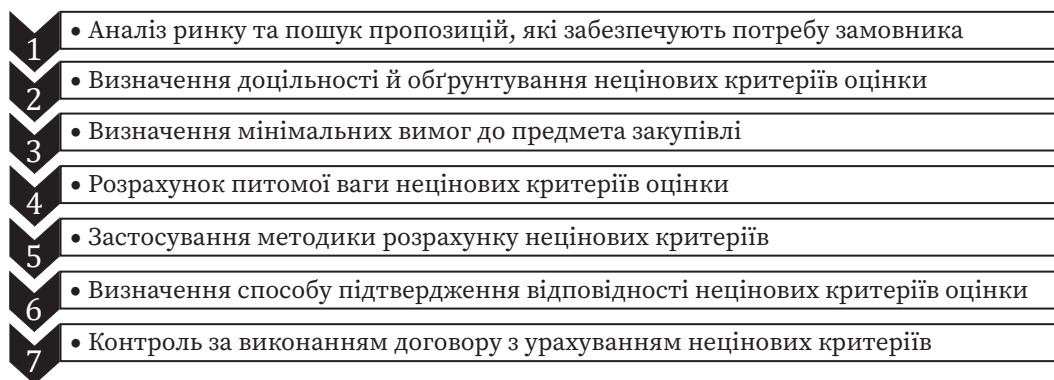

Рис. 1. Етапи застосування замовником нецінових критеріїв оцінки

Примітка. Розроблено автором статті на основі проекту «Примірної методики застосування нецінових критеріїв оцінки»²⁸.

Наприклад: у закупівлі мастильних засобів для бензоінструменту за процедурою відкрито торги з особливостями (оголошення № UA-2025-11-10-002611-a), замовник у тендерній документації визначив три нецінові критерії питомою вагою 30 % (ціна — 70 %):

- відстрочка платежу — 10 % (з них 180 календарних днів — 10 %;

120 календарних днів — 5 %; 60 календарних днів — 0 %);

- термін постачання — 10 % (з них 2 робочі дні — 10 %; 5 робочих днів — 5%; 10 робочих днів — 0%);
- гарантійні зобов'язання — 10 % (з них 3 роки — 10 %; 2 роки — 5 %; 1 рік — 0 %) ²⁹.

26 Про публічні закупівлі ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

27 Щодо критеріїв оцінки ... URL: <https://me.gov.ua/InfoRez/DocumentsList?id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InfarezKnowledgeDb&lang=uk-UA&fNum=3304-04%2F20327-06> (дата звернення: 06.12.2025).

28 Примірня методика застосування ... URL: <https://docs.google.com/document/d/1u3VQxRMrFRYUBswCgWLTjh8pUTUI4q5Lppoi1QeY07Y/edit?tab=t.0> (дата звернення: 06.12.2025).

29 Мастильні засоби для бензоінструменту : оголошення UA-2025-11-10-002611-a / Prozorro : веб-сайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2025-11-10-002611-a> (дата звернення: 06.12.2025).

У разі обрання учасником максимальних нецінових критеріїв (відстрочка платежу 180 календарних днів — 10 %; термін постачання 2 робочі дні — 10 %; гарантійні зобов'язання 3 роки — 10%), то приведена ціна учасника, який запропонував ціну 1 000 000,00 грн, складатиме 700 000,00 грн (приведена ціна = $1\,000\,000,00 \text{ грн} / (1 + 30\% \div 70\%) = 700\,000,00 \text{ грн}$), тобто на 30 % менше ціни, запропонованої учасником.

У разі обрання такого учасника переможцем у договорі мають зазначити запропоновану учасником ціну 1 000 000,00 грн, а також заздалегідь обумовлені умови платежу, поставки та гарантії.

Водночас неціновими критеріями замовник може користуватися помилково або з метою обмеження конкуренції та виграшу наперед обумовленим учасником.

Так, під час закупівлі дизельного генератора за оголошенням № UA-2024-08-16-010383-а за процедурою відкритих торгів з особливостями замовник у тендерній документації зазначив критерії оцінки тендерних пропозицій: відповідність заявленим технічним характеристикам (40%); ціна (40%); надійність (безвідмовність, збереженість, ремонтопридатність, довговічність) (20%), тобто з порушенням обмеження порогу ціни 70 %.

До того ж у системі *Prozorro* встановлено інші критерії вибору переможця: ціна — 70%, відповідність заявленим технічним характеристикам — 15%; ремонтопридатність — 15%.

Отже, нецінові критерії, зазначені в документації, не відповідали неціновим критеріям, наведеним в оголошен-

ні про проведення процедури закупівлі. За таких умов Комісія Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель (далі — *Комісія АМКУ*) дійшла висновку, що учасників позбавили можливості належно сформувати свої пропозиції у зв'язку з наявними розбіжностями. Це призвело до спотворення результатів торгів. Саме тому Комісія АМКУ зобов'язала замовника скасувати процедуру закупівлі³⁰.

Аналізуючи іншу закупівлю (за оголошенням № UA-2024-05-17-008967-а), замовник під час закупівлі пального (у вигляді талонів) для визначення найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції, окрім ціни (питома вага 80 %), установив інші критерії оцінки. А саме — відстань від автозаправної станції (далі — АЗС) до замовника з питомою вагою 20 %:

- якщо відстань від АЗС менше 1,5 км, то 20 %;
- якщо відстань від АЗС від 1,51 до 2,50 км, то 10 %;
- якщо ж відстань від АЗС більше 2,51 км, то 0 %.

У цій тендерній документації наведене визначення приведеної ціни як зазначеної продавцем у тендерній пропозиції та обчисленої з урахуванням показників інших критеріїв оцінки (відстань від АЗС) за математичною формулою: $\text{приведена ціна} = \text{ціна пропозиції} \div \text{коефіцієнт корекції}$.

Замовник мотивував застосування такого нецінового критерію тим, що нестиме додаткові грошові й часові витрати на дорогу, що негативно вплине на ефективність роботи замовника, і нівелюватиме користь від визначення лише нижчої ціни тендерної пропо-

30 Рішення Комісії Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель від 25.09.2024 р. № 15848-р/пк-пз / *Prozorro* : вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2024-08-16-010383-a/complaints> (дата звернення: 06.12.2025).

зиції потенціального переможця. На думку автора, таке формулювання не обґрунтовано належно. Цей неціновий критерій має «додатковий економічний ефект для замовника», тому міг бути розрахований на підставі оцінки середніх витрат палива автопарку замовника, помножених на відстань.

Так, під час оскарження цієї умови тендерної документації Комісія АМКУ зазначила, що такий критерій не належить до інших критеріїв оцінки, передбачених п. 3 ч. 3 ст. 29 Закону про закупівлі, що, на думку автора, суперечить невичерпному переліку нецінових критеріїв, про що свідчить уживання вставного слова «зокрема» у цій нормі.

Орган оскарження також вважає, що такі умови не дають змоги учасникам належно сформулювати свої тендерні пропозиції, що є дискримінаційним, і зобов'язав замовника внести зміни до тендерної документації³¹.

Надалі замовник узагалі скасував процедуру відкритих торгів через скорочення обсягу видатків на здійснення закупівлі товарів, робіт чи послуг³².

Як бачимо, необґрунтоване визначення питомої ваги нецінових критеріїв може дати значні конкурентні переваги наперед визначеним учасникам. Саме тому з метою зниження корупційних ризиків у законодавстві необхідно передбачити обов'язок замовника проводити розрахунок питомої ваги нецінових критеріїв з вимірюваним економічним впливом.

Мінекономіки у проєкті методики пропонує застосовувати такі формули:

$$1) F = Se / \Pi \times 100 \%,$$

де:

F — питома вага нецінового критерію оцінки;

Se — сума економічного ефекту нецінового критерію згідно із запланованими показниками постачання та/або володіння предметом закупівлі;

Π — вартість предмета закупівлі.

Своєю чергою Se розраховують за формулою:

$$Se = Sv1 - Sv2,$$

де:

Sv1 — сума витрат замовника на умовах, які не відповідають неціновому критерію оцінки (базові вимоги);

Sv2 — сума витрат замовника на умовах, що відповідають неціновому критерію оцінки (варіанту нецінового критерію);

2) за критеріями якості:

$$F = \Delta C / \Pi \times 100 \%,$$

де ΔC — різниця вартості товарів на ринку з різними якісними характеристиками, яку розраховують так:

$$\Delta C = C1 - C2,$$

де:

C1 — середня вартість товару (робіт або послуг) на ринку з умовами (характеристиками), які відповідають неціновому критерію оцінки;

C2 — середня вартість товару (робіт або послуг) на ринку з умовами (характеристиками), що не відповідають визначеному неціновому критерію оцінки.

C1 і C2 визначають як середнє значення пропозицій на ринку з єдиними

31 Рішення Комісії Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель від 08.07.2024 р. № 11754-р/пк-пз / Prozorro : вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2024-05-17-008967-a/complaints> (дата звернення: 06.12.2025).

32 Бензин А-95 (талони); Дизельне паливо (талони) : оголошення UA-2024-05-17-008967-a / Prozorro : вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk/tender/UA-2024-05-17-008967-a> (дата звернення: 06.12.2025).

умовами згідно з визначеним неціновим критерієм³³.

Застосування замовниками розрахунків дасть змогу обґрунтовано оцінити вплив нецінових чинників на закупівлю, зробити її ефективною та уникнути корупційних ризиків під час її проведення.

Якщо ж визначення питомої ваги нецінового критерію неможливе, зокрема за застосування соціальних критеріїв, слід на законодавчому рівні встановлювати поріг питомої ваги таких чинників не більше 10 % (тобто поріг, який не матиме вирішального впливу на результати закупівлі). Цілковита ж відмова від застосування соціальних критеріїв суперечитиме горизонтальним цілям публічних закупівель.

Так, реалізуючи соціальні функції держави, замовники можуть передбачати нецінові критерії, які сприятимуть соціальній інтеграції ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб³⁴. Зокрема, залучення певної кількості працівників-ветеранів до виконання договору про закупівлю може стати конкурентною перевагою учасника як неціновий критерій і сприятиме працевлаштуванню й інтеграції ветеранів. У тендерній документації це може виглядати так: питома вага цінового критерію — 90 %, а нецінового — 10 % (щодо кількості працівників-ветеранів, залучених до виконання договору, де 10 % відповідає понад 10 осіб включно, 5 % — від 1 до 10 осіб, а 0 % — 0 осіб).

Звертаючись до судової практики, варто зауважити, що суди загалом підтримують обґрунтоване й недискримінаційне застосування нецінових критеріїв.

Так, Шостий апеляційний адміністративний суд зауважив, що встановлення замовником нецінових критеріїв оцінки є правом замовника згідно із Законом про закупівлі. Саме тому замовник під час розроблення тендерної документації та оприлюднення оголошення про закупівлю мав право на встановлення нецінових критеріїв оцінки, що не суперечить нормам ст. 19 Конституції України³⁵. Водночас такі нецінові критерії не можуть дублювати кваліфікаційних критеріїв (кадрових, фінансових, матеріально-технологічних, досвіду виконання аналогічних договорів)³⁶.

Я. Король розглядає нецінові критерії як дієвий інструмент підвищення результативності закупівель, а не як зайве ускладнення у проведенні торгів³⁷.

Із метою популяризації застосування нецінових критеріїв в Україні розроблено «Конструктор нецінових критеріїв», доступний за посиланням <https://nk.prozorro.ua> під адмініструванням ДП «Прозорро».

Цей ресурс надає приклади нецінових критеріїв залежно від виду предмета закупівлі (CPV-коду). Зокрема, для продуктів харчування запропоновано характеристики, наведені у таблиці далі.

33 Примірний методика застосування ... URL: <https://docs.google.com/document/d/1u3VQxRMrFRYUBswCgwLTjh8pUTUI4q5Lppoi1QeY07Y/edit?tab=t.0> (дата звернення: 06.12.2025).

34 Там само.

35 Конституція України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

36 Постанова Шост. апеляц. адмінсуду від 18.06.2025 р. Справа № 640/16892/20. Провадж. А/855/3096/25 / ЄДРСР : вебсайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128329329> (дата звернення: 06.12.2025).

37 Король Я., Король Л. Зазнач. твір. С. 18. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3022> (дата звернення: 06.12.2025).

Таблиця
Приклади нецінових критеріїв оцінки для продуктів харчування³⁸

Назва характеристики	Вид критерію	Приклад критерію
Ефективність	Інші критерії, не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника (однак можуть бути і з вимірюваним економічним впливом залежно від формулювання)	Користування для приготування страв сезонними продуктами або продуктами місцевого походження
		Енергоефективність електричного обладнання
	Із вимірюваним економічним впливом	Відстрочка платежу
Якість	Якості	Наявність упровадженої системи управління якістю або інтегрованої системи, що підтверджено сертифікатом згідно з ДСТУ ISO 9001
Безпека	Якості	Наявність упровадженої системи управління безпечністю харчових продуктів, що підтверджено сертифікатом згідно з ДСТУ ISO 22000
Заходи із захисту довкілля	Із вимірюваним економічним впливом	Користування багаторазовими столовими приладами, посудом, скатертинами
	Інші критерії, не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника	Користування автомобільним транспортом
		Користування екологічними харчовими продуктами, екологічними паперовими виробами (паперовими серветками, паперовими рушниками), мийними засобами
		Сортування відходів
		Управління екологічними аспектами в процесі надання послуг
Інноваційність	Інші критерії, не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника	Користування для приготування страв / наявність у меню органічних продуктів згідно із Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» ³⁹

Конструктор нецінових критеріїв одразу пропонує приклади обґрунтування доцільності застосування та підтвердження відповідності певного нецінового критерію.

Недолік цієї системи — відсутність примірного розрахунку питомої ваги нецінового критерію, що стало б у пригоді не тільки замовникам, а й під час перевірки або моніторингу закупівлі.

Досліджуючи статистику публічних закупівель з неціновими критеріями за допомогою публічного модуля аналітики *BI Prozorro* варто зауважити, що за період з 01.01.2024 р. по 30.10.2025 р. проведено 1,84 тис. лотів публічних закупівель із застосуванням нецінових критеріїв на загальну суму очікуваної вартості 14,38 млрд гривень (див. рис. 2). За цей період подано 31 скаргу до Комісії

38 Конструктор нецінових критеріїв / Prozorro : вебсайт. URL: <https://nk.prozorro.ua> (дата звернення: 06.12.2025).

39 Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

АМКУ, 22 з яких задоволено й виконано. (див. рис. 3). Водночас загальна кількість лотів конкурентних закупівель, проведених через систему *Prozorro*, становить 7,01 млн, тобто частка «нецінових» закупівель — 0,026 % ⁴⁰.

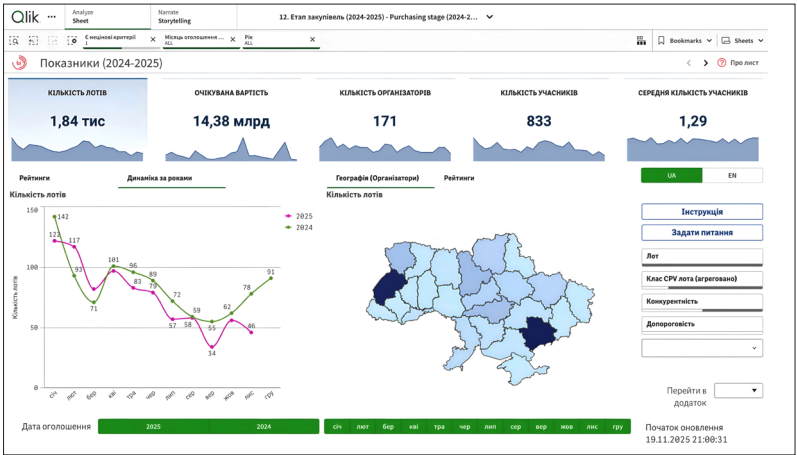

Рис. 2. Статистика публічних закупівель з неціновими критеріями за період з 01.01.2024 р. по 30.10.2025 р., сформована за допомогою публічного модуля аналітики *BI Prozorro* ⁴¹

Рис. 3. Статистика скарг у процедурах публічних закупівель з неціновими критеріями за період з 01.01.2024 р. по 30.10.2025 р., сформована за допомогою публічного модуля аналітики *BI Prozorro* ⁴²

40 Публічний модуль аналітики / Prozorro : вебсайт. URL: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd> (дата звернення: 06.12.2025).

41 Там само.

42 Там само.

Незважаючи на невелику частку закупівель з неціновими критеріями, у 13,72 % лотів (за очікуваною вартістю) учасники подали скарги.

Ураховуючи недосконале законодавче регулювання, замовникові складно обґрунтувати доцільність і недискримінаційність застосування нецінових критеріїв. Водночас для тих, хто перевіряє (Державна аудиторська служба України, Антимонопольний комітет України, Рахункова палата, громадський контроль тощо), і правоохоронних органів є складнощі в доведенні порушень та обґрунтуванні сум збитку за такими закупівлями.

Тільки залучення судового експерта, зокрема, економіста, дасть змогу розв'язати завдання документальної обґрунтованості здійснених фінансово-господарських операцій із придбання товарів, робіт, послуг; документальної обґрунтованості розрахунків економічного показника майнової шкоди (збитки, утрачена вигода), проведених суб'єктами фінансово-господарського контролю, органами досудового розслідування або заявлених у позовних вимогах; документальної обґрунтованості розрахунку питомої ваги нецінових критеріїв оцінки тощо.

Дослідження в межах економічної експертизи ґрунтується на вивченні господарської діяльності підприємства, процесів формування фінансових показників за проведеними операціями та правильності відображення їх в обліку.

До того ж найбільш поширеним видом збитків у сфері публічних закупівель є, зокрема, «безповоротна втрата активів»: оплата вартості фактично невиконаних робіт (ненаданих послуг), придбання товарів (послуг) за цінами вище за ринкові, розкрадання (нестача, псування) товарно-матеріальних цінностей, дебіторська (зокрема, поточна) заборгованість контрагентів⁴³.

Слід зауважити, що вирішення питань, які належать до компетенції органів державного фінансового контролю (здійснення експертами-економістами перевірки певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності установ, організацій, підприємств з метою виявлення фактів порушення законодавства, установлення винних посадових і матеріально відповідальних осіб у їх допущенні), як і питання права, не належать до завдань економічної експертизи⁴⁴.

«Вирішення питань, що виходять за межі кваліфікації судового експерта за відповідною експертною спеціальністю, у тому числі питань права» є дисциплінарним проступком судового експерта (п. 5 ч. 3 ст. 14 Закону України «Про судову експертизу») ⁴⁵.

Наприклад, судовому експертові можуть поставити запитання: «Чи підтверджується документально порушення замовником принципу максимальної економії та ефективності публічної закупівлі в разі укладання ним договору про закупівлю, що призвело до збитку? Якщо так,

43 Аніщенко О. В., Данильченко О. Л. Зазнач. твір. С. 368. DOI: 10.32353/khrife.2.2019.28 (дата звернення: 06.12.2025).

44 Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень і Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

45 Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.12.2025).

то який розмір збитку?»⁴⁶. Таке запитання не відповідає компетенції експерта, оскільки останній не вирішує питань права щодо порушення принципів закупівель і не має повноважень самостійно розраховувати розмір збитків.

Центральна експертно-кваліфікаційна комісія при Міністерстві юстиції України (далі — *Комісія Мін'юсту*) притягнула до відповідальності судового експерта на підставі виконання ним завдання, яке належить до компетенції органів державного фінансового контролю, але не належить до завдань судово-економічної експертизи (також експерт нібито надав правову оцінку, визначаючи особу, якій заподіяно збитки).

Згідно з висновком експерта, установлено завдання матеріальної шкоди (збитків) місцевому бюджету певної територіальної громади за результатом укладання та виконання договору за об'єктом будівництва. Відповідно до «Методики з питань підтвердження розміру матеріальної шкоди (збитків) підприємств (організацій, установ)» (реєстраційний код № 11.0.57), вирішуючи питання, пов'язані із застосуванням такої форми цивільно-правової відповідальності, як відшкодування збитків, експерт-економіст повинен мати на увазі, що питання щодо протиправності поведінки у зв'язку з його юридичним характером не можна вирішувати під час судово-економічної експертизи, оскільки вирішення такого питання є компетенцією слідчого або суду.

Водночас суд як першої, так і апеляційної інстанції скасували рішення Комісії Мін'юсту про притягнення експер-

та до відповідальності. Суди мотивували свої рішення тим, що ініціатор експертизи фактично просив перевірити суму завданої місцевому бюджету шкоди, яку виведено у висновку будівельно-технічної експертизи, а саме встановити відповідність такої суми первинним бухгалтерським документам і підтвердити чи спростувати наявність матеріальної шкоди в такій сумі. Оскільки вихідні дані щодо потерпілої особи й розміру збитку містилися в запитанні, то під час проведення експертизи експерт лише перевіряв достовірність та обґрунтованість цих гіпотез, і поставлене експертів питання не виходило за межі його компетенції.

Сьомий апеляційний адміністративний суд зауважив, що до категорії «питання права» можуть належати такі висновки експерта, якими він визначає склад правопорушення (винну особу, правову кваліфікацію тощо), а вирішення питання, у якому розмірі та якому бюджету завдано шкоду, не є питанням права. Такий підхід цілком делігитимізував би повноваження експерта під час проведення будь-якої експертизи⁴⁷.

Аналогічної думки дотримують і науковці, зауважуючи, що предмет судової економічної експертизи з визначення збитків — це визначення документальної обґрунтованості економічної складової розрахунку збитків, проведене відповідним контрольним (уповноваженим) органом⁴⁸.

Висновки судово-економічних експертиз щодо дослідження розрахунку розміру збитків з урахуванням висновків інших експертів переважно мають

46 Хомутенко В. П., Хомутенко А. В., Костін О. Ю. Зазнач. твір. С. 7. URL: <https://surl.luhunyp> (дата звернення: 06.12.2025).

47 Постанова Сьом. апеляц. адмінсуду від 28.05.2025 р. Справа № 600/3728/24-а / ЄДРСР : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127881751> (дата звернення: 06.12.2025).

48 Аніщенко О. В., Данильченко О. Л. Зазнач. твір. С. 374. DOI: 10.32353/khrife.2.2019.28 (дата звернення: 06.12.2025).

умовний, а не категоричний характер. Окрім того, урахуванню підлягають умови договору про закупівлю порівняно з договорами, укладеними на ринкових умовах за приватні кошти ⁴⁹.

Як зауважив В. Іванков, організаційне й методологічне забезпечення судово-економічних експертиз із запізненням відображає широкий спектр запитів і викликів, що постали перед судовою експертизою в сучасних умовах ⁵⁰.

До таких викликів належать, зокрема, особливості проведення судової економічної експертизи щодо закупівель з неціновими чинниками. Так, потребують розроблення і імплементації методики щодо розрахування питомої ваги нецінових критеріїв якості та з вимірюваним економічним впливом із застосуванням методів моделювання й економічного аналізу. Приклади формул наведено в дослідженні.

Щодо розрахунку приведеної ціни, то в системі *Prozorro* її розраховують автоматично за єдиною формулою, і замовник не може впливати на такий розрахунок. Саме тому станом на сьогодні розроблення методики документальної обґрунтованості розрахунку нецінових критеріїв не є актуальним.

Як впливає із дослідження, застосування нецінових критеріїв і, як наслідок, обрання переможця з найнижчою приведеною ціною є винятково способом проведення процедури торгів, який має бути обґрунтованим і спрямованим на ефективність закупівлі. Приведена ціна є проміжною та такою, яку не зазначають у договорі про закупівлі. Саме тому

під час визначення збитків експерт-економіст повинен застосовувати остаточну ціну предмета закупівлі, зазначену в договорі (а не приведену ціну), ураховуючи умови договору (нецінові критерії якості та з вимірюваним економічним впливом: гарантійний строк, умови оплати, якісні характеристики тощо).

До того ж експерт узагалі не може враховувати соціальні й інші нецінові критерії, не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника, оскільки вони не мають економічного ефекту та спрямовані на реалізацію горизонтальних функцій держави й замовника. Такі критерії належать до правових і їх не може оцінювати експерт-економіст.

Висновки

Підвищення спроможності замовників обґрунтовано та недискримінаційно користуватися неціновими критеріями — один з пріоритетних напрямів розвитку інституту публічних закупівель в Україні. Слід ураховувати виконання такими неціновими критеріями, по-перше, задач забезпечення ефективності закупівель за допомогою підвищення якості товарів, робіт і послуг; по-друге, реалізацію горизонтальних цілей держави й територіальних громад: захист навколишнього середовища, соціальну адаптацію, розвиток інновацій тощо.

Водночас необґрунтоване визначення питомої ваги нецінових критеріїв може призвести до обмеження конкуренції та створення штучних перешкод добросовісним учасникам.

49 Олексієнко Т. Особливості проведення судових економічних експертиз у провадженнях щодо завищення вартості закупівель. *Діджиталізація судово-експертної науки в умовах воєнного стану* : зб. мат-лів Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 08.11.2024). Харків, 2024. С. 245. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cDRJ14KDOGIXe5Y6HdNVBzqAS7gbR-ML/view> (дата звернення: 06.12.2025).

50 Іванков В. М. Знач. твір. С. 149. DOI: 10.32782/2520-2200/2023-3-20 (дата звернення: 06.12.2025).

У перспективі залучення судового експерта-економіста стане дієвим способом зниження корупційних ризиків у разі застосування замовником нецінових критеріїв у публічних закупівлях. Для цього необхідне як внесення змін до чинного закупівельного законодавства, так і розвиток судово-експертної науки, зокрема, за допомогою розроблення відповідних методик проведення експертиз.

Із метою імплементації до українського закупівельного законодавства найкращих світових практик і зменшення корупційних ризиків у цій сфері, пропонуємо в проекті закону України про публічні закупівлі:

- залишити умову про мінімальну питому вагу ціни не менш ніж 70 %;
- прямо зазначити про невичерпний перелік нецінових критеріїв;
- навести класифікацію нецінових критеріїв залежно від способу визначення впливу й обрахунку питомої ваги нецінових критеріїв;
- зобов'язати замовника в тендерній документації наводити розрахунок питомої ваги нецінових критеріїв якості та з вимірюваним економічним впливом;
- обмежити до 10 % питому вагу соціальних критеріїв і таких, які не пов'язані з прямим впливом на потреби замовника.

Application of Non-price Evaluation Criteria to Public Procurement in Ukraine: Role and Place of Forensic Economics

Volodymyr Lezhnin

This article is devoted to the administrative and legal aspects of reducing corruption risks when customers apply non-price criteria in public procurement. The purpose of the article is to summarize the theoretical provi-

sions regarding the role and place of judicial economic expertise as a means of reducing corruption risks when customers use non-price criteria in public procurement, and to formulate practical proposals for reforming legislation in this area. To achieve this goal, a system of general scientific and special research methods was used: dialectical, legal modeling, statistical analysis, comparison, linguistic, formal-legal, economic-legal, etc. Statistical data and judicial practice on this issue were analyzed. A comparative analysis of the legislation of Great Britain, the European Union, and Ukraine was conducted. It was proposed to specify the mechanisms for applying non-price criteria (in particular, by obliging the customer to calculate the specific weight of non-price quality criteria and with a measurable economic impact). A scientific and legal assessment of the role and place of judicial economic expertise in the study of the application of non-price criteria by customers in public procurement is provided. Proposals for amendments to the draft law on public procurement are formulated.

Keywords: public procurement; horizontal targets; non-price criteria; forensic economic examination; corruption risks; quoted price.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізуванні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Автор зробив свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Автор заявляє, що у нього відсутній конфлікт інтересів.

References

- Anishchenko, O., Danylchenko, O. (2019). Losses as a Subject to Legal Economic Examination in Criminal Proceedings. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Vol. 20. No. 2. DOI: 10.32353/khrife.2.2019.28.
- Datsenko, V., Rusina, K. (2023). Netsinovi kryterii u publichnykh zakupivlyakh. Yevropeyskyi dosvid i porady dlia Ukrainy [Non-price criteria in public procurement. European experience and advice for Ukraine]. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/09/Netsinovi-kryteriyi-v-publichnykh-zakupivlyakh.-YEvropejskyj-dosvid-i-porady-dlya-Ukrayiny.pdf> [in Ukrainian].
- Heard, E. *Price / quality evaluations — what legal considerations are there regarding choice of model, and what does recent analysis tell us about price evaluation in particular?* (2017) // Bevan Brittan : web. URL: <https://www.bevanbrittan.com/insights/articles/2017/procurement-challenges-pricequality-evaluations/>.
- Ivankov, V. M. (2023). Evoliutsiia predmetu sudovoi ekonomichnoi ekspertyzy [Evolution of the Subject of Forensic Economic Examination]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*. Vyp. 3 (92). DOI: 10.32782/2520-2200/2023-3-20 [in Ukrainian].
- Khomutenko, V. P., Khomutenko, A. V., Kostin, O. Yu. (2023). Problematyka provedennia sudovo-ekonomichnykh ekspertyz v umovakh yurydychnoi nevyznachenosti okremykh norm zakupivelnogo zakonodavstva [Problems of conducting forensic economic examinations in the conditions of legal uncertainty of certain norms of procurement legislation]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna*. Vyp. 38. URL: <https://surl.lu/zunyjp> [in Ukrainian].
- Korol, Ya., Korol, L. (2025). Netsinovi kryterii yak instrument pidvyshchennia efektyvnosti publichnykh zakupivel [Non-price criteria as a tool to improve the efficiency of public procurement]. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»* (Kraków, Poland; Sept 26, 2025). Kraków. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/3022> [in Ukrainian].
- Malolitneva, V. K. (2020). *Hospodarsko-pravovyi instytut publichnykh zakupivel* [Economic and legal institute of public procurement] : monohrafiia. Kyiv. URL: <https://surl.lu/ylhcb> [in Ukrainian].
- Oleksiienko, T. (2024). Osoblyvosti provedennia sudovykh ekonomichnykh ekspertyz u provadzhenniakh shchodo zavyshtchennia vartosti zakupivel [Peculiarities of Conducting Forensic Economic Examinations in Proceedings on Overpricing in Procurement]. *Didzhytalizatsiia sudovo-ekspertnoi nauky v umovakh voiennoho stanu* : zb. matliv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 08.11.2024). Kharkiv. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cDRJ14KDOGIXe5Y6Hd-NVBzqAS7gbR-ML/view> [in Ukrainian].
- PPN 002 *Guide to using the social value model (HTML)* : guidance (2025) / GOV.UK : web. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ppn-002-taking-account-of-social-value-in-the-award-of-contracts/ppn-002-guide-to-using-the-social-value-model-html>.
- Procurement Act 2023* (2023) / Legislation.gov.uk : web. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/54/contents/enacted>.
- Ukraine Report 2025* (2025) / European Commission : web. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en.

Лежнін, В. (2026). Застосування нецінових критеріїв оцінки до публічних закупівель в Україні: роль і місце судово-економічної експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 2 (43). С. 219—237. DOI: 10.32353/khrife.2.2026.14.